

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

• V ediniosti je moč.

• EDINOST • izhaja 2 krat na teden vsako sredo in saboto o poludne. Cena za vse leto je 6 gld., za polu leta 3 gld., za četrt leta 1 gld. 50 kr. — Posamezne številke se dobivajo pri opravištvu in v tržakah v Trstu po 5 kr., v Gerici in v Ajdovščini po 6 kr. — Naročnine, reklamacije in inserate prejema Opravištvo • via Zenta 5.

Val dopisi se pošiljajo Uredništvu • via Terrente • Nuova tipografija; vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Inserati (razne vrste naznani in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

600 let.

Prav danes je 600 letni rojstni dan mlie in slavne naše Avstrije, kat-ra je v zgodovini toliko pomembna, da enake države v Evropi ni. Res je, bila je božja milost, da se je ustanovila ta država, ker ona je bila ščit, na katerem se je razlomilo barbarstvo, na katerem je otemnel polmesec in v najsvetlejšem svitu zmagonosno zasijal sveti križ. Kdo more, ki pozna zgodovino naše Avstrije, odrekati njej civilizatorno nalogo, tajiti, da ni prav ona otela vse zapadne Evrope muhamedanske sužnosti! — Velepomemben je tedaj današnji dan, ker nas spominja šestoletne slavne borbe za vse, kar je človeštvu najmileje in najdražje.

27. decembra 1282 je slavni oča avstrijske vladajoče hiše, nemški cesar Rudolf I. v državnem zboru v Avgsburgu s privolitvijo volilnih knezov izročil svojima sinovoma Albertu in Ruđolfu sedanje avstrijske dežele: doleno in gorenjo Avstrijo, Stajersko in Kranjsko z nekaterimi družimi slovenskimi okraji vred, katere dež-le se še danes imenujeje: notranje avstrijske dežele. Iz teh dežel je vzrastla današnja Avstrija, a ni pridobivala posestev z mečem, ampak po mirnej poti po ženitvah in pogodbah; znan je pregovor: Tu, felix Avstria, nubi in znano je, kako je nekoliko manjših dežel, n. pr. Trst, v vednih napadih od družih močnejših držav iskalo zavetje pri avstrijskih miroljubnih i blagodušnih knezih, ter to zavetje tudi našlo. In tako se je Avstrija krepila i množila ter vzrastla slavna i mogočna; raznojezični narodi so se složno zbrali pod mirni prapor habsburške hiše, ki je postala mogočna in razpela jekleno verigo mej vshodom in zahodom; na tej verigi se je razbilo divjaštvo turške sile in krvočlnosti, propal je mesec in vzdignol se križ. To je bil Avstriji v svetovnej zgodovini prvi najvaznejši i najsvetejši poklic, in zmagala je slavno!

Dan danes ima nov, zopet vavevažen poklic, kateri le ona more sredno i blagodejno izvršiti; ona je namreč terišče raznih narodov i zato je edino sposobna, mej narodi nategniti in sklenoti ono tesno vez, ki ima poravnati mejsebojne razpore i napraviti mir in pobratimstvo mej njimi. To je uže slavni Palacky trdil z besedami: Ako bi Avstrije ne bilo, morala bi se ustvariti. V tem poklicu, oprta na besedo presvitlega našega cesarja: Jaz hočem mir imeti mej Mojimi narodi, bi je danes nov plemeniti boj, — boj za pravico in enakopravnost vseh narodov. In kakor je ona slavno zmagala v prvem ljutem boju, enako zmagata tudi v drugem, ker se bojuje za pravico stvar, tudi o njej veljajo besede: In hoc signo vinces. Zato navdušeno kličemo: Bog živi Avstrijo, Bog živi našega cesarja!

Podlistek.

Petje na Primorskem.

Človeku je prirojeno petje; kadar je vesel, rad zapoje veselo, a tudi tužen človek čuti potrebo petja, in junaka celo pred bojem navduša junaška pesem. — Pesen razodeva tudi zgodovino narodov. Nemške narodne pesni so bolj krepke in vesele, ker Nemci so uže od starodavnih časov gospodujoč in vojaški narod. Italijansko petje je najbolj melodično, pa manj resno; to kaže živahen narod; italijanska opera je izraz romantike in rafiniranega okusa, a v tem stoletju so se Italijani poprijeli sposobnim veseljem političnih in heroičnih pesni, katere vse kažejo željo po narodnej svobodi in preté tujcem tlačiteljem polom. S pesmijo so Italijani navdušali svoj narod za osvobojenje. Slovan je tičal nad tisoč let v sužnosti in po vsem še zdaj ni sloboden, zato pa so pesmi vseh, posebno pa južnih Slovanov tužne in celo mi Slovenci, ki smo vendar vesel narod, čutimo najvišje navdušenje, ako pojemo ali poslušamo pesen otožno, in takozvani »mole« je nam srčni glas. — Iz tega se vidi, da je petje izraz zgodovine in značaja narodov. Zatorej pa igra petje velikansko ulogo v človeškem življenju. — Otroku v zibelki pojemo, šolarčku slavimo šolske ure s petjem, zaljubljeni mladenič postane elegičen in rad popeva pod oknom; vojak ima svojo junaško pesem, in kder vlada pravi patrijotizem, tam pojejo vojaki v očigled sovražniku; krepka narodna pesem silno jih navduša. — Mož, ki ima blago srce, rad zahaja v društva, kder se lepo prepeva, in starcu igrajo solze v očeh, ako sliši prepavati pesni iz njegove mladosti, petje v njemu zbujata najslajše

Renegati na Adriji.

Pod tem naslovom je prinesel list »Tribüne« v svojej nedeljskej številki članek, v katerem pravi, da je bil nesrečni Oberdank sin slovenske matere, da z njim ni še končal zadnji Mohikanec v Trstu, da so tukaj še ljudje, ki simpatizirajo z neko vrsto izdajalcev, in da se neka izdajalska stranka največ novači iz srede slovenskih in nemških renegatov, katere pa je vzgojilo tukaj vporabljeno načelo vladanja.

To vse je nam govorjeno iz srca, saj je to, kar mi uže leta in leta trdimo in povdarjamo. — S tem, da tukaj vlada pušča italijančiti, kakor se neke stranki ljubi, da je tej stranki izročila vse šolstvo v Trstu, s tem, da so uračniki slovenski jezik v kot potiskali, s tem, pravimo, odgojevalo se je renegatstvo na Adriji. — Sin pošteni slovenskih roditeljev, kateri doma ne govore drugega, nego slovensko, prišel je v italijansko ljudsko šolo, a tam so uže skrbeli, da se je začel sramovati Slovencev, začel je uže kot otrok zatajevati svoj narod, sramovati se svojih roditeljev, katere je konečno začel pitati se »ščavos«. — Tak človek ima potem svoje slovensko rojstvo za grd madež, katerega hoče zbrisati s tem, da z vsó silo ri je in rogovili proti lastnej krvi, on hoče zatreti vsak spomin na to, da je rojen Slovan. — Vest mu ne daje več miru; on celo ne spoštuje svojih roditeljev zaničuje jih in — postane najhujši renegat. — To renegatstvo pa je najgrša stran človeškega srca, zato pa se polagoma izčim iz renegata — celo izdajalec domovine in — zločinec. To vse smo dočakali pri Oberdanku. Zatorej pa kličemo: »ustavite ogenj pri prvem strehi, odpravite sistemo taljančanja na Primorskem, in ne verujte volkovom v jagnjeto-vej koži«!

A temu imamo dostaviti še par besed in začnemo s prašanjem: Kde smo? — »L'Indipendente« je izjavil precej po atentatu 2. avgusta, da on in njegova stranka nima nobene zveze z onimi pobalini, ki mečejo bombe i. t. d. On je vedel, zakaj to piše; tiste dni je bilo nevarno karto pokazati na mizo. — Mi smo uže tistikrat pisali, da je to le hinavstvo, pa da se kmalo stvar zopet obrne v stari kolovoz. In res! Oberdank, kateremu je bilo dokazano, da je bil prvi prouzročitelj onih bomb, komaj usmrten, uže mu poje »L'Indipendente« slavo in ga obdaja se zarjo mučeništva.

All s tem ne obtožuje samega sebe in celo njegovo stranko, da je »solidarna z Oberdankovimi naklepi? — Vrgel je »L'Indipendente« krinko od sebe in to je prav; k čemu toliko hinavstva! No, kedor še zdaj ne vidi, s kakimi ljudmi imamo opravilo v Trstu, temu ni pomagati! Torej še enkrat: Videant consules!

spomine. Resničen je pregovor Schillerja — »Wo man singt, da lass' dich nieder, Böse Menschen haben keine Lieder«. Petje mladenča navduša, moža blaži in povzdiguje, starca ganova. Prava, pravcata potreba je torej človeku petje, ono je etična hrana slehernemu človeku.

A mi Slovenci smo še kaj posebni prijatelji petju, mej vsemi Slovani smo mi skoro najboljši slavčki, mi se sploh ne moremo prav veseliti brez petja. Naše stare narodne pesmi so vse otožne, elegične, a lepe in sezajo globoko v srce, naše novejšje pesni so uže bolj nežne, pa tudi umetne, vdomačila se je pri nas nemška harmonija (kvartet) in v novejšej dobi, v dobi narodnega našega probujenja, dobili smo tudi junaško pesem, in ponosni smo posebno na našo narodno himno »Naprej«. Naša najnovejšja pevska doba se začanja začetkom ustavnega živjenja v Avstriji, kar nam je priča, kako velik upliv ima svoboda na razvitek in napredek v petju. — Moj namen ni, risati zgodovino slovenskega petja po vsej Sloveniji, jaz sem se temveč namenil, govoriti špocialno o razvitku petja na Primorskem, ker tu je petje še prav posebno uplivalo na narodni razvitek, kar morem jez do dobrega spričati, kakor sodelovalec in vestni opazovalec vsega tega razvitka od leta 1860 pa do denes.

Ko so se začele snovati čitalnice po Primorskem, začeli so se snovati tudi pevski zbori. A prvi taki veči zbor je bil v Trstu, — kar je čisto naravno, ker Trst ima najstaršo čitalnico, katera bode imela z novim letom uže 35 let. V tej čitalnici se je prepevalo uže leta 1848 in kesnjeje tudi v absolutističnej dobi so se snovali tu in tam koncerti, pri katerih so prepevali južni Slovani: Hrvatje, Srbi in Slovenci skupaj, ali prav stalnega pevskega zbora vendar še niso imeli. Še predno je slavni Levstik prevzel tajništvo tržaške

Politični pregled.

Notranje dežele.

V božičnih praznikih vlada tih mir tudi v politiki, kar nas spominja angeljskega petja: Mir ljudem na zemlji. Potihno je hrup, ki je vstal pred nekoliko dnevi i nič več časniki ne rožljajo z bojnim orožjem; srd na Rusijo se je na videz nekoliko polegel, da v svojem času zoper bruhne iz Slovanom sovražnega gnezda.

Prestolni nastopnik, nadvojvoda Rudolf je postal feldmaršallajtenant; na to stopinjo je bil povišan tudi minister za deželno bran, grof Welsersheimb.

Za praznovanje šeststoletnice vladanja habsburške hiše se delajo po več deželah velike priprave. Obhajala se bo s cerkvenimi slovesnostmi, kakor tudi z dobrodelnimi ustanovami in ljudskimi veseljami.

V gosposkej zbornici bi radi visoki gospodje, ki so poprej bili vsemogočni, sedaj nemajo več vesla v rokah, nekako zabavljali, ako bi se prav upali, ali znamenja kažo, da nemajo prave »koraže«, o junaštvu uže tako ne moremo govoriti. Stari »Schmerling« slaboglasnega volilnega reda oče, rad bi nekaj nagajal. Njemu je neki pripisati to, da se ustavoverna manjšina neče vdeleževati pogovorov v šolskem odseku, a to ne bo dosti škodovalo, stori se uže kar treba brez Schmerlinga i njegovih malikov, v katere ljudstvo nima nobene vere več. Ti maliki so stali na zelo trnlem poinožji, da se tako naglo na kup valé in v črepinje drobé.

Poslanska zbornica državnega zbora, kakor se čuje, sklicana bo uže na 12. januarja, vendar to ni še prav gotovo. Dela zbornici ne bo manjkalo, ker odseki so marljivo delali in tudi vlada ni rok križem držala. Gotova se uže poročila a) o zlaganju kinetijskih zemljišč; b) o izločevanju tujih enklav v gozdih in urejenju gozdnih mej, c) o razdelitvi skupnih zemljišč in uredbi skupnih pravice pri rabi in upravi teh zemljišč in mnogo drugih predlog.

O pomiločenju onih Bošnjakov in Hrcegovcev, ki so bili zapleteni v upor, omenili smo uže nekoliko; danes pristavljamo, da je cesar zaukazal, naj civilne sodnije ustavijo preiskavo zoper vse one, ki so bili dolženi kakega hudodelstva zoper državno vojaštvo, pa se niso z orožjem bojevali zoper našo vojsko. Ta cesarjeva milost pride na korist vsem, da so upornike podpirali s živežem, ali kako drugače, ki so grešili zoper vojaške zakone, ali zoper javni mir in red, ustavljali se vladnim ali občinskim gosposkam in ki so brez dovoljenja imeli orožje. To je jako veselo znamenje, ker priča, da se tam razmere boljšajo.

Na Ogerskem postaje od dne do dne ozbilnejše judovsko prašanje. Neredi, ki se v mnogo krajih vedno gosteje godé, zde se nam podobni bliskanju pred

čitalnice, leta 1860, se je začel snovati čitalnični pevski zbor, kateremu izvrsten pevovodja je bil najprej neumorni Čeh Lego, kateri je začel uže leta 1858 podučavati petje in je pripravil izvrstni zbor, ki je večkrat peval na čitalničnem odru v l. 1858, 1859 vsak mesec najmanj dvakrat in ga njim prezgodaj umrl Tušek, jako izobražen muzikar in navdušen narodnjak; a njegovi pevci, takozvana »garda« bili so tudi izborni; nekateri od njih, kakor Doksat, Kernsik, Ščitomir Vilhar, Jereb it. l. še živé, a mnogi, kakor Matija Žvauut, Leban, Kovšca, Garcaroli, pa so uže umrli. Ta pevski zbor je bil pač eden prvih in najboljših na Slovenskem in v tržaškej čitalnici se je slišalo za tisto dobo tako krasno narodno petje, kakor nikoder drugod in kakor potem tudi v tržaškej čitalnici ne več, ako izvzamemo par koncertov iz kesneje Hajdrinove dobe.

A ta pevski zbor je uplival tudi na druge kraje, posebno na okolico, v katero je ob nedeljah napravljajal redno svoje izlete, tako sicer, da so se okoličani polagoma po teh gospodih vedno bolj poprijemali lepega domačega petja in da so prav za prav ti vrli narodnjaki vsejali prvo narodno petje in sploh prvi razširili narodno zavest po okolici. Zatorej je vreden ta Legov in Tušekov pevski zbor, da ga zabilježimo sè zlatimi črkami v zgodovino razvitka našega naroda. Ta zbor pa je delal tudi daljše izlete, posebno na Kras in na Notranjsko, in imeli smo priliko slišati ga večkrat tudi v Senožečah, Razdrtem, Postojni, Vipavi in v Ajdovščini. Malo kesneje se je začel snovati pod tadašnjim vrlim vipavskim učiteljem, g. Hribarjem izvrstni mešan pevski zbor v Vipavi, kateri je pel tudi pri odpreti goriške čitalnice leta 1863. Prav tisto leto pa sem imel priliko v Ajlovščini občudovati pri slavnosti začetka ondote čitalnice v

nevihto; tudi v državnem zboru se pričinja vihar. *Istočijevi* napadi na jude so znani; a Istoči ni sam, on dobiva več privržencev. Tako je v zadnji seji pred Božičem jako čislani poslanec *Emerik Szalay*, ko se je obravnavalo o podpori za judovske obrede, hudo obsojal jude ter izrekel, da ne more glasovati za državno podporo, naj jude sami skrbé za svoje reči. Govornik pravi, da je bil pred enim letom še drugačnega menjenja, kar pa je prepričan, da so jude v Tisza-Eszlarju zaklali krščansko deklico iz versko-obrednega nagiba, ne more več zanje govoriti.

Vnanje dežele.

V *srbske* skupščini in tako tudi mej srbskim narodom vlada velika nesloga, da ne pravimo razburjenost. Mnogo vladi nasprotujočih poslancev je odstopilo, zato je skupščina sklenola v zadnji seji, da se imajo takoj drugi voliti. Protipop, književaški zastopnik, izjavil je v tej seji, da mu njegova občina brani udeleževati se skupščine, da mrzi nanj i zaradi njega neče več v cerkev hoditi. Radikalni poslanci so v tej seji izrekli, da je skupščina nezakonita ter da oni niso odgovorni za nje sklepe. Skupščina je sklenola, da se ima naložiti 1000 frankov kazni vsacemu poslancu, kdor se skupščini odtegne, a ta sklep se ni izvršil, ker se vlada boji, da se vsled tega odtegnó vsi nasprotniki, da bo vsled tega skupščina nesklepna i da se v kraljestvu prično ozbiljni neredi. — V Srbiji se vzdigujejo hudourni oblaki in bati se je silnega viharja.

Na *bolgarskem* se je 22. tega meseca odprlo *sobranje* (državni zbor). Prestolni govor naglašá, da je knez dosegel svoj namen, ker se delovanje vlade nepristransko sodi. Prestolni govor obeča tudi več predlog, mej družimi napravo narodne banke in grajenja železnice. Dalje se knez gorko spominja spasi telja Bolgarske, naglašá sočutje, katero ima Rusija do knježevine ter omeni, da je v prijateljstvu z vsemi državami. Posebno sočutje izraža prestolni govor do srbskega kralja, ki je bil nedavno njegov gost.

Vsled tega, ker je bil *Oberdank* obsojen in obesen, nastale so v nekaterih mestih na *Italijanskem* demonstracije, ki so bile pa jako nepomenljive. V Rimu se je okoli 50 oseb zbralo pred palačo avstrijskega poslanca, a vlada je bila pripravljena na to, naglo so bili na mestu vojaki, po trikratnem zatrobjenju v rog, prišli so za puške z nasajenimi bajoneti, ter na vse strani razgnali nateklo drhal. Sedem oseb pa je policija zaprla in izročila sodniji, katera je dobila od vlade dokaz, naj z vso ostrojtjo postopa. Tudi v Milanu in Turinu so bile nepomenljive demonstracije ter je policija nekoliko oseb zaprla. Nekoliko nezrelih študentov in natrkanih framazonovi Oberdankova osoda posebno peče.

Angleška vlada razpošlje vsem vevlastim poročilo o tem, kar namerjava storiti v *Egiptu* za varstvo skupnih interesov, za red in končno uredbo Egipta. — To se pravi z družimi besedami: Angleška hoče biti gospodinja v Egiptu.

Dopisi.

Sežana, 18. decembra.

Dovolite, gospod urednik, da se tudi jaz, Vam neznan ošoba, oglasim v nam predragej *»Edinosti«*. Včeraj nam je priredil krajni šolski svet s pomočjo učiteljskih moči svečano božično veselico pri kateri so bili siromašni otroci z obleko in drugim obdarovani. Popoldne točno ob 3, uri se je zbralo okoli 250 šolskih otrok še kakih 400 odraslih, mej njimi več odlične gospode n. pr. gosp. c. k. okrajni glavar, gosp. župan in več drugih c. k. uradnikov in gospá. Veselica se je pričela s cesarsko pesmijo, potem je govoril gosp. šol. voditelj, pozdravil navzoče, razložil pomen božičnice ali križnega drevesca, po končanem govoru pa zaori šolska mladež trikratni živio svojim dobrotnikom in ljubiteljem. Potem se je pričelo lepo petje in primerne deklamacije, kar so otroci pozameznih razredov na splošno veselje in pohvalo rešili. Res nas ogromne šolske doklade hudo taró, toda ni

krasnej velikej in lepo odličnej Gošinoj dvorani oba ta tistikrat znamenita pevka zbora: Tuškovega in Hribarjevega, ki sta vredno tekmovala za laviroke prvenstva. Bil sem potem še na mnogih besedah, koncertin itd., a nikoli potem ni petje name učinilo tako mogočnega, globokega, navduševalnega utiska, kakor tisti večer, in ko slišim potem še navdušen, morda najlepši govor rajnkega dr. *Lavriča*, bilo mi je pri srcu, kakor še nikoli poprej ne, in ako sem bil poprej odkritosrčno udan domovini, od tistega večera sem postal narodni entuzijast. Pa kaj jaz 18letni dečko; še stari možje so jokali od veselja, in mnogo poprej še neodločenih postalo je po tej besedi odločno narodnih, tako na priliko bogat, moder, previdni možak, večletni župan ajdovski rajnki gosp. Anton Godina, oče sedanjega ajdovskega župana, senožeški bogati pivovarnar, gosp. J. Dejak in še mnogo drugih znamenitih gospodov, ki se do tistikrat niso še prav nič zavedali, ali celo z nemškutarji simpatizirali.

Da prištevam tudi Hribarjev zbor vipavski primorskemu petju, temu je uzrok, da je ta zbor več uplival na Primorsko, nego na Kranjsko, kakor bomo k malu videli.

Hribarjevo ime je k malu zaslovelo po Primorskem in goriški rodoljubi so se prizadevali, da ga dobé v Gorico, tadašnji predsednik goriške čitalnice, sedanji načelnik Kranjski in drugi goriški gospodje so na to delali, da je g. Hribar dobil učiteljsko službo v Gorici in da je prevzel leta 1865 tudi pevovodstvo v goriške čitalnici. Prva leta so mu pri prekrasnih besedah pomagali večkrat vipavski pevci, mej katerimi so bile nekatere posebnó dobre moči, kakor gospá. Dolenjčeva, gospodje: Smučev Biljče, Tinc Julijani,

nam žal za to, ker ta denar je po mojem prepričanji najbolje naložen, da postanejo naši otroci srečni in državi koristni ljudje. Ro litelji pošiljajmo svoje otroke redno v šolo, kder se naši otroci toliko lepega i koristnega naučé! Ponosni smemo biti na naše učiteljsko ošobje, ki se toli trudi za naš najdražji biser. A ponosni smo tudi na zdanji krajni šolski svet in na nam priljubljenega gospoda župana; ti se vsi skupno trudé, denar nabirajo, da mladino na vse mogočne načine razveseljujejo. Predsednik gosp. Renčelj, namestnik g. Kanobel, zastopnik in podžupan g. Pirjevec pa vrli naš župan gosp. Mahorčič žrtvovali in nabrali so toli denarja, da jim je možno bilo nakupiti siromašnim otrokom knjig, obleke, pokrivala in obuvala, da je bilo nad 100 otrok obdarovanih. Zares lepo število! Poleg tega je dobila vsa šolska mladina kolačev, kruha, jabolk in drugih takih reči. Mimogredé bodi mi dovoljeno omeniti one gospode, ki je v ta blagi namen podarila, namreč: visokorodni gospod vitez Höhnel, c. k. okrajni glavar, pr. gospod vitez Scaramanga, gosp. Finger (iz Lipice), g. Koman, g. Schaffenhauer, g. Gaberšček, g. dr. Ostertag, g. Goljevšček, g. Mislej itd., mej gospemi in gospodičinami so največ darovale nekoliko v blagu, nekoliko v denarji: gospa M. Gregorčičeva, g. Reineltova g. Zerkoviča, gospá. Kramar, g. Guličeva, g. Župančeva, g. Gregorinka, g. Pahorjeva, g. Delenova, gospá. Ev. Mahorčičeva, g. Jamnikova, g. Bizjakova, g. Nadam-linskijeva in še več drugih. Olepšanje sobe so brezplačno prevzeli ter jako okusno izvršili: g. Pečenko, vrhovni vrtnar g. Scaramanga, gošč. učiteljci pa gg. učitelja. — Mili Bog naj vsem dobrotnikom naših otrok stotero povrne, mi pa ostajamo presrečno zahvalo izrazujoči dolžniki.

IZ SEŽANSKEGA 21. decembra.

Okrajna učit. konferenca za naš okraj se je vršila dné 20. dec. v Sežani pod predsedništvom šol. nadzornika g. Quantschniga v navzočnosti 31 učiteljev in 5 učiteljic (1 učitelj je bil radi boleznj za držen ter ni prišel k zboru.) Navzoča sta bila tudi dva duhovnika-učitelja (1 župnik in 1 kaplan). Po primernem nagovoru g. predsednika preide k prvej točki dnevnega reda. Svojim namestnikom izvoli si g. Antona Lebanu, nadučitelja v Komnu. Zapisnikarjem sta bila izvoljena po nasvetu g. Ant. Lebanu gg. Kanté in Koršič.

Na to omenja g. nadzornik o svojem nadzoro vanju. Konstatira redni napredek pri šolstvu tega okraja. Daje učiteljstvu iz vseh predmetov dobre pedagogične svete. Na to preide k drugej točki namreč: Kako naj se spisujejo tedniki? Poročal je o tem g. nadučitelj Benigar iz Tomaja. O tretji točki: Katere čitanke naj se pri nas uvedó? govoril je g. nadučitelj Hrovatin iz Sežane. Gledé te točke so se učitelji zjednili, naj se še nadalje rabijo Miklošičeve — dokler nam nove ne dojdejo, ki bi nam boljše ugajale. Pri tej priliki je g. Janko Leban grajal pesniški del: *»Tretjega berila«*. Navedel nam je dokaze, da jezik tega berila ni gladek, tekoč, pravilen. Pesmice, izvzemši Stritarjevih, Preširnovih in drugih, so slabe. Naj se one izbacijo ter nadomestijo z Gregorčičevimi, Vrtčevimi itd. Po tej točki smo skrbeli za želodec. Imeli smo v gostilni g. Mahorčiča skupni obed.

Ob dveh smo šli zopet na delo, kajti prišla je na vrsto: Praktična vaja na podlagi berilnega odstavka: *»Bog je pravičen«*, katere je z otroci izvršil g. nadučitelj Anton Leban iz Komna. — Po tem je prišel na vrsto referat o stanju učit. bukvarnice. Referirala sta o tej točki gg. Ant. Leban in Hrovatin. Iz referatov je bilo razvidno, da se je letos nakupilo 32 knjig za svoto 80 glđ. za učit. bukvarnico, ter da se dobro skrbi od merodajne strani za učiteljevo nadaljno izobraževanje. — Konečno se je vršila volitev v bukvarnično komisijo in v stalni odbor. V prvo so bili jednoglasno izvoljeni gospodje: Benigar, Hrovatin, Ant. Leban, Fr. Tomšič in gospá. Kacafura. V drugi odbor pa gg. Ant. Leban, Hrovatin, Kante, Benigar in Fr. Tomšič.

Ob 6¹/₂ uri zvečer je zaključil g. nadzornik zborovanje z jedernitami besedami v lepej, gladkej slo-

stari Palik in še več drugih. A komaj je prišel Hribar v Gorico, začelo se je uže tudi večé gibanje mej ondotnimi slovenskimi pevci, — mej katerimi zaslužejo na prvem mestu imenovani biti tadašnji dijaki goriške gimnazije. — Leta 1865 v zimski čas spominjam se še prav dobro veselega shoda pri Fajferju v Gorici, pri katerem je bil Hribar, in tam so se vrli tamošnji dijaki posvetovali, kako bi napravili svoj pevski zbor. Na čelu tadašnjim dijakom sta bila vrli gospoda Andrej Ferjančič, zdaj doktor in c. k. pristav v Ptujem in prerano umrlj I. Kocijančič, prvi je imel veliko avtoriteto mej dijakmi, kateri so si ga smatrali, kakor nečega župana, a drugi, ki se je bil uže izučil nekoliko v petju in gošbi pod ranjkim Schreiberjem, učiteljem pelja na gimnaziji, postal je pevovodja dijaškega zbora, ki se je osnoval in začel učiti precej po omenjenem shodu. A dijaki so imeli tudi svojega *»spiritus familiaris«*, nečega g. Lurgo-ta, originalna, a za take posele izvrstna ošoba, ki je vedno prenašala povelja župana in pevovodje dijakom in drugim goriškim rodoljubom. Ta gospod je postal kesneje *»čestita«* in slišal sem samo še enkrat o njem; mož je širil po Goriškem tudi glasovito Majerjevo rusko gramatiko, zato pa so ga tadašnji profesorji, posebno pa nek Pfeilhammer, velikonemec, pikro gledali, imajoči ga za panslavističnega agenta. Dijaki so uže leta 1865 v Šentpetru napravili Vodnikovo slavnost, katere so se udeležili skoro vsi profesorji z ravnateljem Schaffenhauerjem, ki je bil v narodnostnih rečeh bolj tolerant, pa tudi prijatelj mladini, in mnogo goriških rodoljubov. Di-jakom je tistikrat mnogo pomagal tudi vrli Hribar. Ta beseda je bila epohalna, primorski Slovenci so se začeli precej po tej besedi bolj živahno gibati, lepo petje dijakov je mnoge navdušilo in ko so leta 1866

venščini. Spominjal se je Nj. veličanstva ter mu konečno zaklical trikratni *»živio«*, komur so vsi navzoči pritrdili. Zapela se je cesarska pesem.

Konečno izreče g. Ant. Leban v kratkih besedah g. nadzorniku zahvalo za prijazno in nepristransko vodstvo konference, kar vsi navzoči se *»živio«* potrdé. Šli smo na to vsi *»in corpore«* v Guličovo gostilnico ter tam pri izbornem pivu namočili si suha grla. Pri živahnem razgovoru mej petjem nam je le prehitro čis minol. Še le kešno v noč smo se razšli segajoči si v roke s krepkimi pozdravi: *»Na svidanje«*.

IZ KOPRSKEGA OKRAJA 19. decembra.

(Vendar enkrat.) Te dni se je razdelila okraj. učit. knjižnica v dva oddelka, v slovenski in italijanski, a vendar se moremo mejsebojno obeh oddelkov posluževati; razdelilo se je tudi vplačanih 100 glđ.; slovenski oddelak je vdobil 32 glđ. Temu oddelku je predsednik č. g. Vjek. Spinič, c. k. okrajni šolski nadzornik. Mesto g. prof. Jul. pl. Kleinmayr-ja, ki je odšel v Gorico, izvoljen je v komisijo g. J. Valentič, učitelj v Lazaretu pri Kopru. Zdaj pa se moramo tudi posluževati te, s tolikim trudom pridobljene trdnjave (Kedor želi kake knjige, obrne naj se do predsednika), sicer bi nam bila naša borba v posmeh. Ta pridobitev bodi nam pa tudi v dokaz in zagotovilo, da spolnjevaje svoje dolžnosti neprestano i neustrašeno na krivice kazoč, privojujemo si v prihodnje še druge, v postavah nam zagotovljene pravice. In to toliko prej, ker v okrajnem šolskem svetu sedé zdaj pravični, za šolstvo in učiteljstvo uneti možje. Naprej tedaj! Naše delovanje bodi v prihodnjem letu mej drugim:

1. razbiti decenije in priboriti si, kakor uživajo tovariši povsod drugod, quinquenije;
 2. pomnožiti krajne šolske svete;
 3. izvesti postavo, da imajo krajni šolski sveti denarne fondé, iz katerih plačujejo učiteljem za stanovanje in šolske potrebščine vsak mesec naprej, in ne pa da moramo učitelji okoli županov beračiti, prepirati in jeziti se, krajni šolski svet pa roke naskriž držéč, vse to od daleč hladnokrvno gleda;
 4. pomnožiti šolske knjižnice; naša mladina bi rada brala, ako bi imela branja;
 5. širiti in krepiti društvo itd. itd.
- In šolske više oblastnije, spoznavši našo ozbiljno voljo, bodo, ako ne prvo, drugo ali celo tretjikat, pa vendar enkrat v prid šolstva in učiteljstva, naše prošnje blagovolilne uslišati.

Z Notranjskega 20. decembra.

Kakor se v okrožnici, katero je centralni odbor c. k. kmetijske družbe kranjske dne 7. t. m. št. 1000 vsem podružnicam na poročila poslal, mej vrstami čita, namerjava centralni odbor e tutti quanti tajnika g. E. Kramarja kot takega izpodrinoti. Centralni odbor želi, da se mu poroča: 1. o marljivosti potnega učitelja g. E. Kramarja, 2. kako je ljudstvo sprejelo in sodilo njegova potna predavanja, 3. o njegovej praktičnej sposobnosti kot potni učitelj in 4. o uže vidéčih uspehih njegovej marljivosti.

Da je g. E. Kramar kmetijski strokovnjak in tudi izvrsten razlagatelj kmetijskih ved, o tem smo imeli uže večkrat priliko se prepričati; baš tako nedvomno smo prepričani, da ne more naš kmet, bodi g. Kramar, ali kateri drugi še boljši razlagatelj kmetijskih ved, iz tega preredkega in malo časa trajajočega predavanja nikako žetve zabilježiti. Ker ima kmetijstvo zlo široko in dolgo polje vednosti, zato je treba dosti poduka in časa, predno se racionalnega kmetijstva naučís. Kako more tedaj neizobraženi i izobraženi kmetovalec predmet, katerega je le enkrat v svojem življenju čul predavati, zase ukoristiti?

Nasvet, kateri je v zadnji seji občnega zbora c. k. kmetijske družbe g. Kramar stavil ter je bil z večino glasov sprejet ljudstvu je prav iz srca vzet, kajti prvi pogoj kmetijskega napredka je dobro vredovan kmetijski list in je g. E. Kramar kot tijnik kmetijske družbe na pravem mestu, da vredeje tak list. Istina je, da bo imel on kot tajnik dovolj družega posla, ter mu bo treba dosti gnjilega potrebiti, a mi smo

napravili drugo Vodnikovo besedo v Solkanu, pomenjalo je to, da se je začelo na Goriškem daniti do dobrega, kajti ta beseda, katere se je vdeležilo tudi mnogo profesorjev in slovenskih rodoljubov v še večem številu, nego Šempeterske, odločila je živahné narodno gibanje po Goriškem in bila prav za prav prvi povod, da se je leta 1867 ustanovila solkanska čitalnica in da so začeli polagoma nastajati pevski zbori v Solkanu in drugod po goriškej deželi; le Doroberg je imel uže poprej še precej dober kvartet. A dijaki so potrebovali tudi mecenatov; bogatih mecenatov sicer niso dobili, a navdušenih pa, mej temi je bil prvi dr. Lavrič tadašnji odvednik in predsednik čitalnice v Ajdovščini, potem Hribar, nek *»Zonta«*, *»Tropinar«* in kesneje tudi Kanelov Franc, kateri trije zadnji so bili sicer vse drugo, nego prvaki, pa so vendar dobro, *»mecenatili«*, eden od njih je postal, akopram še mladi dečko, celó predsednik Solkanske čitalnice in si je celo vsopal nagovarjati ranjega dr. Lavriča z: *»dragi kolega«*, poznavši tega moža dobrolušnost in demokratični duh. Koliko lepin besed je potem ta mali kolega, velikih in ponosnih kolegov s pomočjo dijakov osnoval v Solkanu, to je v obče znano, le kronikarju solkanske čitalnice se ob svojem času ni zdelo primerno, da omeni teh *»minorum gentium«*, kar mu pa moremo odpustiti, ker zgodopisci so ljudje, kakor vsi drugi: vsak piše zgodovino iz svojega stališča. Sicer pa ne more biti popolna, nobena kronika, katera bi se teh za razvoj slovenske narodnosti na Goriškem močno uplivajočih *»malenkosti«* ne spominjala.

(Dalje prihodnjíč.)

do dobrega prepričani, da z dobro voljo, marljivostjo in svojimi vednostmi mnogo napak in zaprek od strani ter bo list dobro uredoval.

Prem, dne 20. decembra.

Dunajski mestni magistrat razpošilja vsem županstvom po deželi neke loze, kateri so namenjeni v prid dunajskim ubogim. Svojo prošnjo do županstev, naj bi prevzela prodajo teh lozov, podpira s tem, da na Dunaj kot središče države, prihaja iz vseh kronovin mnogo ubožcev, z katerimi ima magistrat mnogo stroškov. Mi — to čitajoči — smo se za glavo prijeli, ter se vprašali: je li mogoče kaj neumnjšega mimo tega?

Res ne vemo, kaj bi si mislili pri tem: ali nas hoče dunajski mestni magistrat za tako neumne imeti, da ne umejemo niti domovinske postave, ali kaj? Domovinska postava določuje namreč, da se ima ubožcu, naj si bode za pot v domovino ali za prvo potrebo iz občinske blagajnice na račun njegove občine primerna podpora podeliti. — Kolikor je nam po lastni skušnji znano, dunajski mestni magistrat z našimi ubožci nema preveč opravila — in ako bi imel, dá li on iz lastnega žepa in li njegova blagajnica za to kaj oškodovana? Domovinska postava nam izrečno pravi, da ne, ker more ubožcu posojeni znesek občina, v katero dotični spada, povrniti. Ali ni tedaj usiljevanje lozov pod krinko krščanske ljubezni pravi humbug? Mi predobro čutimo dunajskih liberalcev krščansko ljubezen, in vzlasti zadnji dogodki zaradi češke šole na Dunaji so nam isto do dobrega osvetlili. — Opiraje se tedaj na postavo samo in na zadnje dogodke ter na vsakdanja poročila, katera nam ne donajajo skoraj drugega, nego za nas Slovane prebridke dogodbe krivice, katere nam oni še vedno delajo — sti županstvu Prem in Smerje dotične loze tekoj vrnoli, kar opravičeno upamo, da l druge občine enako storé. Kranjskim občinam je nemčurski deželni zbor letos itak z novo postavo o preskrbovanji ubogih veliko butaro na rame zavalil — a da bi potem, in še na neopravičen način, za dunajske bogate berače naše uboge občine skladale — tega nemim ne bode — vsaj ako hoté vse občine navedeni vzgled posnemati.

Škofjateca, dne 17. decembra.

Pri nas pogine skoraj vsako leto kak žganjepivec ali pijanec na žalosten način. Nereditno življenje je uže mnogokrat tirjalo žrtve. Dne 4. t. m. se je zgubil pijanec Jurij Triler iz Vermaša, popraševalo se je po njem povsod. Njegova mlada žena je preiskala vse kote in jame, kakor tudi drugi ljudje, toda niso ga mogli najti. Dne 14. t. m. pa ga je nek kmet našel v vodi vsega raztrganega, da ga je bilo komaj poznati. Ta nesreča je zahtevala še drugo žrtev. Rudovadni ljudje so hodili na suški most gledat unesrečenega mrtveca, 6 letni fant, J. Čarman se je pripogolil preveč čez most in zvalil v globoko Soro ter nimpoma v valovih zgubil. Ker so pri nas ljudje skoraj vsi dobri plavači, takoj mej krikom okolo stoječih skoči kmet Andrej Strekel iz Hoste v valovje narastle deroče Sore in prinese še živega fanta na suho. Veselo ga je ljudstvo pozdravilo, da je pogumno planil v mrzlo smrtonosno vodo.

Naš cestni odbor je jako marljiv, zanima se na vse kripje, da bi zboljšal ceste, posebno ono polno klancev, ki drži v poljansko dolino. Cesta v Železnike je zdaj tako vrejena, da skoro ni enega klanca. Pri zadnjem seji je bil tudi okrajni glavar, posvetovali so se namreč o tem, kako bi se uredila cesta po poljanskej dolini. Pride zemljemerec takoj in začne črtati, da se prej prične delo. Sedanja cesta je prava spaka cest, ni družega, nego klanec, po neumnem nekdanjem delovanju. Nekateri hočejo cesto na desni breg Sore preložiti, da bi šla skoz Log; to pa bi ne bilo praktično, ker je svet vseskozi mehke ter bi potrebovala 4 mostove. Naj praktičnejše je, če se cesta napravi na levem bregu Sore, kakor je zdaj. le da se naredé ob vodi trdni zidovi, pa ne bode več klancev in cesta bo trdna in široka, da se bo lahko brez vse nevarnosti vozilo po njej. Cesto na Cirkno na Tolminkem uže merijo in se to spomlad začne delati. Ta cesta in pa ona, urejena po poljanskej dolini, koristijo mnogo našemu mestu. Upanje nas navdaje, ker je železnica Hrpelje-Trst dovoljena in se začne v kratkem delati, da bode v nekaterih letih tudi do Loke podaljšana. Pavič.

Domače in razne vesti.

Cesarjev spomenik v Trstu. Omenili smo uže, da je vsled t. žaške petstoletnice več odličnih Tržčanov sklenolo, postaviti spomenik cesarju Fran Josipu. Za ta spomenik se je doslej podpisalo 27.000 gld. Ker je ta vsota zalostna, da se more pričeti tehnično izvrševanje tega domoljubnega dela, zato so se 23. t. m. zbrali podpisovalci, ter izvolili izvrševalni odbor, kateremu so se izročili nabrani denarji. Izvoljeni so bili v ta odbor: Peter baron Sartorio, Ivan pl. Albori, Marko baron Morpurgo, Pavel baron Ralli, Karol Reinelt, Karol baron Riitmeier, in dr. Anton vitez Tommassini. Ta izvrševalni odbor razpiše te dni konkurs za umetniško najboljši načrt; razsodijo o njem podpisovalci.

K zadnjem poročilu o seji mestnega zbora moramo še dostaviti, da se je g. Nabergov tudi prav krepko potegnol za napravo volnjakov in Greti in v Sv. Križu, ker dosedanji tamošnji vodnjaki ne dajejo potrebne vode.

Tržaško politično društvo imelo je včeraj svoj prvi občni zbor, pri »Monte Verde«. Zbora se je vdeležilo 200 oseb, predsedoval je baron Emil Morpurgo. — Sklenol je zbor, da odpošlje prošnjo na vlado in na parlament, da se prosta luka ne odpravi tako hitro, ampak še le potem, ko bo v Trstu vse vrejeno gledé novih naprav; da se zida od južne železnice neodvisna železnična črta in da se zida tudi takozvana Taverska železnica; da se vpeljejo nove

pomorske črte z državno podporo; da se diferencijalna carina razširi na več baž blaga; in da se zdaljša plačevanje hišnega davka po načelu takozvanega averzualnega davka. Prve točke so uže vse v spomenici društva »Edinost«, ki je torej uže pred 2 leti krepko potegnolo se za korist Trsta.

Božične praznike smo imeli tako lepe, da lepših si nismo mogli želeli; — v soboto je uže začelo po malem snežiti ter nam pobelilo okolico; a čez noč se je zvedrilo in ostalo je potem vse tri praznike prav krasno. — Pri Sv. Juštu bilo je 25 t. m. pri maši ob 4 uri zjutraj in tudi ob 10 uri pri škofovi maši vse natlačeno polno. — Prav tako so bile vse druge cerkve vedno polne, a nikder nij bilo nobenega nerada. Pri Sv. Ivanu so peli na svet dan pri veliki maši novo slovensko mašo prav izvrstno in sploh po vsej okolici skazali so se naši pevci za praznike kaj posebno.

Slovenskih prošenj za uvedenje slovenskega jezika v šole in uradnje vložilo se je dozdej 500 državnemu zboru, in sicer z Štajerskega 254, s Kranjskega 180, s Primorskega 61 in s Koroškega 5. — Mi prav živo priporočamo vsem občinam po slovenskih deželah, ki niso še vložile tacih prošenj, naj se ne obotavljajo, ampak naj to brez odlašanja storé; 500 prošenj je res uže nekaj, a mora jih biti 1000, potem bo naša stvar podkavana, kakor je vredna.

Policijsko. Zadnji petek so tatje opoldne vlomili v zalogo senožeške pive in so iz neke miznice vnesli več denara. — Isti dan popoldne so vkradli tatje v ulici farneto enemu ubogemu delalcu obleke za 40 gld. — A čez praznike je bil mir pred tatovi, čemur se je čuditi. Niti ena večja tatvina se nij zgodila. Kako je to mogoče v Trstu? — No, policija je sklicala vse znane tatove v važno sejo in to uže v soboto; v seji so ti možakarji morali enoglasno skleniti, da bodo čez praznike gostje slavne policije, in tako je bilo; policija jim je dala za 3 dni stanovanje in jih preskrbela z vsem potrebnim; sedeli so 3 dni in denes so sopet prosti. — Vendar pa je vino razsajalo posebno v starem mestu, kder so se uže znani zloglasni »Chiozoti« pretepali z nekaterimi avstrijskimi mornarji in v gostilni vse pobili, kar jim je prišlo pod roko. Škode so napravili za 50 gld.; ko so pa slutili policijo, so jo popihali, le enega ranjenega je prijala straža. — Pijancev je bilo videti mnogo po mestu vse tri praznike, vendar pa veliko manj, nego druge leta, ker je dokaz, da zaslužek pojemlje.

Šola nadaljevalna za rokodelce, kakor poročá »Uč. Tov.«, osnovala se je v Sent-Vidu nad Ljubljano. Vpisalo se je vanjo 71 učencev. Najprijetni učencev ima 25, najmlajši 14 let. V šoli se bo podučevalo: risanje, računstvo, spisje, naravoslovje in zemljepisje s zgodovino. Troški se bodo plačevali iz Bitenčeve zapuščine. — Mi to šolo pozdravljamo iz globočega srca; ona ima dvojn vevležen namen: prvi namen je: mladino za rokodelstvo unemati, v tem jo podučevati, ter jej dokazati prava pota; drugi, tudi zelo važen namen pa je ta: odvracati jo od pogubljivih potov, na katere tako rada zaide, i katerih se vzlasti v večjih mestih, kder je toliko zapeljivcev i zapeljivih stvari, tako teško ogne. Ljubezen do dela in učenja vzbuja taka šola, zato je mladini prava ljubeznjiva mati, ki jo odvraca od vsega hudega, ter vodi po poti do blagostanja in sreče. Naj bi se toraj take šole napravile v vseh večjih krajih, kder se pečejo z obrtnijo, one bodo neskončno koristne, ako bodo prav osnovane in bodo učitelji umeli svojo nalogo.

Slovensko polit. društvo za Štajersko imelo je na praznik sv. Štefana sijajni zbor, katerega se je udeležilo veliko število udov. Poslanec Dr. Vošnjak poročal je o svojem delovanju v državnem zboru, vzlasti o zadevah kmetijskega in obrtniškega stanu; izreklo se mu je popolno zaupanje. Enoglasno se je potem sprejela resolucija, da se morajo odpreti slovenske paralele na gimnazijah v Celju, Mariboru in Ptujih, ter da se mora za dolnji Štajar postaviti slovenski popolovalni učitelj za kmetijstvo.

Ptujska čitalnica priredi na starega leta dan zvečer v svojih prostorih veselico, katere spored obsega razne pesmi moškega, ženskega in mešanega zbora, igro na glasovirju ter tombolo.

Književnost. »Slovenska Matica.« Častitim udom učenega društva Slovenske Matice odločene so za 1882. leto te knjige:

1. Spomenik šeststoletne zveze vojvodine Kranjske s Habsburško dinastijo.

2. Književna zgodovina štajerskih Slovencev prof. J. Macuna, ki z mišno in jedrnatno besedo učl, kaj so na pr. Volkmer, Smigoc, Krempelj, Dajniko, Vraz, Murko, Caf, Miklošič, Muršec, Prelog, Trstenjak, Slomšek in mnogi drugi pisatelji štajerskih Slovencev od najstarejših časov do zdanjega storili za književnost in omiko svojega naroda.

3. Lovčevi zapiski J. S. Turgenjeva v prevodu Fr. Jož. Remca.

4. Letopis za 1882. leto z izvrjnimi učnimi in zabavnimi spisi, na pr.: Življenje in dela dr. Fr. viteza Miklošiča. s podobo; Sládi slovenskega prava; Kranjske gore, i. d. Poročilo kaže delovanje Slovenske Matice, imenik pa imena častitih njenih udov, ki ustanovino ali letnino za 1882. leto o pravem času naprej plačajo in imenovane knjige dobijo.

Slovenska Matica vabi vse častite Slovence in Slovenke, vsa slavna narodna društva, vse častite prijatelje in prijateljice slovenskega naroda, ki še niso udi, da bi stopili v njegovo društvo, vse dozdanje blagodušne podpornike pa prosí, da bi njej po prečastitih gospodih poverjenikih izročili, če še niso, kolikor so obljubili ustanovnine ali letnine za 1882. leto.

Ustanovnik plača 50 gold. a. v ustanovnine, kedar pristopi, ali v petih letih po 10 gold. vsako leto naprej. Knjižnice in društva plačajo po 100 gold. ustanovnine precej ali v petih letih po 20 gld. vsako leto naprej.

Letnik plača, kadar pristopi in potem vsako leto naprej dva gold. letnine.

Vsak častni ud in vsak ustanovnik praviloma dohiva po en iztisek vsake knjige, kolikor jih društvo dá na sveto. — Letniki pa dobivajo po odborovem sklepu na leto vsaj po toliko takih ob Matičinih troških natisnenih knjig, da bodo te knjige po prodalni ceni vredne vsaj polovico toliko, kolikor so po tej ceni vredne vse knjige, kar jih društvo dá tisto leto na sveto. Letnikom, ki stopijo med ustanovnike, daruje Matica po en iztis vsake knjige, kolikor jih še ima na razpolaganje. Troške za pošiljanje knjig plača vsak sam.

Dokler ud odboru pismeno ne naznani svoje volje, da iz društva stopi, ostane ud in dolžen je ustanovnino ali letnino plačevati. Ustanovnik in letnik, ki ne plača ustanovnine ali letnine, izgubi pravice Matičinega uda, in, če je poverjenik, tudi pravice Matičinega poverjenika.

Slovenska Matica šteje najimenitnejše sinove slovenskega naroda med svojimi udi, pa tudi blagodušni Hrvati, Čehi, Poljaki in Nemci podprajo njen blagi namen. Zgodovina Slovenske Matice hrani imena slavnih Mecenov slovenske književnosti pribodnjim rodóm za vzgled, njihovega rodu in narodu na čast in neminljivi spomin. Dr. Lovro Toman, njen prvi predsednik, poklonil njej je 10.000 gld. in ploščo za krasne diplome, ktere Matica daje tistim, ki jih želé. Profesor Matija Deheljak 8.243 gld. Slavna Ljubljanska hranilnica 3.000 gld. Svetli djakovski škof Jožef Jurij Strossmayer 1.000 gld. Dekan Jožef Rozman v Konjicah, Fidelis Terpinec 500 gld. Anton baron Zois 500 gld. Peter Kosler 707 zemljičev slovenske dežele in 470 imenikov, vrednih nad 700 gld.

Bonos viros Musa vetat mori.

Izginila je Greciji slava,

Al' živé nam še umotvori.

Plava še »labod venuzijski«

V časa jezaru.

Književno delovanje Slovenske Matice bilo je počeščeno: 1. na izložbi prve občne hrvatske učiteljske skupštine v Zagrebu 1874. leta s »priznanico«, 2. na splošni dunajski svetovni razstavi 1873. leta s »pohvalnim pismom.« Vseučilišča, akademije, Matice in druga društva znanosti in umetnosti zamenjavajo svoje knjige za Matičine.

Slovensko književnost sta ustanovila slovenska apostola svsv. Ciril in Metod 863. leta, njima na večni spomin ustanovili so blagi rodoljubi o praznovanju tisočletnice 1863. leta Slovensko Matico za povzdigo slovenske književnosti:

Dovršujmo nam od zgoraj dano naročilo,

Da ne bo nam solnce za gorami zatonilo,

Da aljalo vedno lepše bo pred naša vrata;

Hej, rojaki! k višku, da nam pride doba zlata!

Fr. Orašec,

poverjenik, bibliotekar in tajnik Slovenske Matice.

Število prebivalcev na zemlji znaša, če je verjeti »Abello medicale«, 1288 milijonov. Od teh spada na kavkaški rod 369 milijonov, na mongolski 552 mil. na etijopski 190 mil., na ameriški 1 mil., na malajski 200 mil. Jezikov je na zemlji 3604, raznih ver 1000.

Pogorela gledališča v letu 1882. Lani je grozna nesreča Ringteatra na Dunaju kroniko gledališnih požarov končala; letošnje leto pa je 23 takih požarov zaznamovanih. V tem stoletju je pogorelo nad 500 gledališč in je 4000 ljudi pri tem življenje izgubilo. To so grozne številke, ako se v poštev jemlje, da je v vsej Evropi 1457 gledališč. Od leta 1874 pa do 1881 je vsako leto 18 gledališč pogorelo: To leto, katero pa še ni končano, ima te le podatke: Pogorelo je 7. marelja češko narodno gledališče v Pragi; 17. marelja kristalpalčno gledališče v Marsilji; 19. marelja Ljudno operetno gledališče v Petroburgu; 19. marelja: Grande Theatre v Algiru; 15. aprila: Tempi Opera House v Bostonu; 16. aprila dvorno gledališče v Šverinu; 17. aprila: Mestno gledališče v Pernavu (Livland); 25. aprila: Princes Teater Portsmouth; 6. maja: Mars novo operno gledališče Nevada v Novej Granadi; 18. junija: Royal Court Teater v Liverpoolu; 26. junija: Mestno gledališče v Rigi in so ga hoteli zločinci še 31. oktobra v drugo zažgati; 4. julija: Arkadno gledališče v Petroburgu; 6. julija: Gledališče De los Recneos Martineuses v Madridu; 1. septembra: gledališče v Novoja Rusa na Ruskem; 5. septembra: Philharmonično gledališče v Londonu; 11. septembra: gledališče v Löven na Belgiškem; 22. septembra: gledališče v Orebovu na Švedskem; 30. oktobra: Abhejev Parkuo-gledališče v Novem Jorku; 28. novembra: Westend gledališče v South-Shields na Angleškem; 7. decembra: Alhambra gledališče v Londonu. To zadnje gledališče je bilo naj bogateje vse Evrope, dekoracije in uprava je bila vsa iz svile in dragocene bлага, zidano je bilo v maverskem slogu.

Gospodarske in trgovinske stvari.

Poštno hranilnice Govorili smo uže enkrat v glavnih potezah o poštnih hranilnicah. Koristne so na vsak način, ker dajejo priliko manj premožnjim ljudem, da si morejo pri majhnih soldih kako svoto pribraniti. Veliko večé važnosti so pa te hranilnice za državo samo, ker država na tak način brez posrednikov lahko proda časoma za mnogo milijonov državnih papirjev, tako sicer, da vložitelji v poštne hranilnice postanejo vsi upniki države. Država torej s temi hranilnicami stopi na novo finančno in narodno-gospodarsko polje in princip, da država sama jemlje vsaj po nekoliko svoj zajem neposredno od državljanov, dober je na vsak način, kakor je od druge strani izvrstno načelo, da država v slučajih kako narodno-gospodarske krize pride obrtniji in kmetijstvu neposredno na pomoč s posojili, to je z ustanovo denarnih pomočnih zavodov. A o vsem tem bomo imeli še večkrat priliko govoriti. Poštne hranilnice

so ustanova, ki v drugih državah, celo v Italiji, jako lepo napreduje in ima veliko prihodnost tudi pri nas. Vendar pa te hranilnice nemajo namena tudi pomagati posojiti potrebnim rokodelcem in kmetom. In torej ne nadomeščujejo takozvanih založen ali ljudskih bank, katerih boode torej, k ljubim poštnim hranilnicam, še vedno več potreba, ker zadnje perskrbujejo le državi denar, a ne tudi posojiti potrebnim stanovam. — Prav zato, boode le en del rokodelcev nalagal prišteveni denar v teh državnih hranilnicah, a bolj praktični rokodelci in delalci pa si bodo snovali svoja lastna denarna in obrtna društva, katera podpirati je tudi sveta dolžnost vlade.

Naj za danes zadoščujejo samo te male opazke predno pošlamo svojim citateljem posnet-k pravil poštnih hranilnic.

S 1. januarjem 1883 se začenjajo poštno hranilnice. 23. t. m. je bil v državnem zakoniku razglašen obširen ukaz trgovskega ministerstva, v katerem se določuje, kako imajo ravnati poštno hranilnice in uradi, ki so z njimi v zvezi. Prvo poglavje zadeva središnji (centralni) organ, c. k. poštni hranilnični urad.

C. k. poštni hranilnični urad naloži vse vloge v državnih dolžnih pisemih dežel, ki so zastopane v državnem zboru, v državnih dolžnih pisemih jednotlivca državnega dolga in v obrestinosnih državnih srečkah.

Poštni državni urad, ako je treba, sme prodati ali prepisati državne papirje, da plača vložnikom vložnino.

Poštni hranilni urad si dá izplačati kupone državnih papirjev in s tem plačuje vložnikom obresti po 3 od sto, potem tudi upravne in druge stroške.

Drugo poglavje govori o nabiralnicah, mej katerim je tudi tržaški postni urad. Iz tega posnamemo določbe, s katerimi se določuje oseba vložnikova, na dalje odstop (cesija), potem nadomeščenje in pregled vložnih bukvic. Tukaj se določuje:

Nabiralnice, preden kaj izplačajo, imajo se zagotoviti o osebi vložnikov, ali o pravem pooblaščenec, v ta namen naj primerjajo rokopi v bukvicah in na denarni nakaznici, naj se prepričajo, ali se vjema označujoča beseda (Losungswort), katero si je sprejemnik izvolil, ki je zapisana s ciframi na nakazu (avisio), ali naj se pokličejo priče, ako treba. Za označujočo besedo služi kako krstno ime, ime mesta itd. To pooblaščenje velja za kak poseben slučaj ali za negotovo dobo, vsaki čis pa le za sprejetev denarja na kakem odločenem kraju. Za poedin slučaj velja pooblaščenje za vložnika, ki ima značilno besedo (Losungswort), da le podpiše svoje ime in zapiše to besedo. Pooblaščenje se mora dati poštnemu vradniku zapečaten in ob enem se dá nakaznica in bukve.

Ako dotični vložnik nima označilne besede, mora pa tako pooblaščenje podpisati župnik občine ali občinski predstojnik, c. kr. sodnija ali c. kr. notar, da se podpis potrdi.

Vsem poštnem nabiralnicam naznani se, ako so se dali duplikati namesto izgubljenih prvotnih knjžic. Ako se pozneje kakemu poštnemu uradu pokaže izvirna knjžica, ima se pridržati, a vložniku se dá prejemni list in poročila se o tem poštnemu hranilničnem uradu.

Tretje poglavje govori od vložnikih. O njih dolžnostih povzamemo sledeče:

Vsak vložnik ima enkrat v letu, in sicer ob letu in dnevu svoje prve vloge, svojo vplačilno knjžico v zavrtku (kuvertu) nalašš v to pripravljenu poslato poštnemu hranilničnemu uradu. Poštni urad vpiše v uložno knjžico obresti natekle do 31. decembra in pošlje nazaj knjžico na ime pošiljatelja ali na kako drugo ime, katero je pošiljatelj povedal.

Nihče ne sme imeti več nego eno uložno knjžico, ako jih vzame več vkljub tej naredbi, zgubi obresti. Ker so vloge omejene na neko gotovo svoto, vzame država vse one svote za-se, katere bi vsled nepostavnega števila knjžic presežale omejeno svoto, to kazen more le trgovski minister odpustiti, na katerega se je v takih slučajih obračati s posebnimi prošnjami.

Država je uložnikom porok za kapital in obresti. — Dohodki (obresti) od ulog v poštno hranilnice so prosti vsake davščine. (Konec prib.)

Letnica uredništva. — »Privatnej osebi« v Gorici. »Gothe piše: «Er dreht sich rechts — er dreht sich links, — der Zopf, der hängt ihm hinten». Ta izrek je brez dvombe ta nemški vceleum postal mej svet, da z njim Vas, »privatna oseba« naznanuje, ker vsaka posebna znamenitost ima svoje oznanjevalce. — Vi se obračate prav kakor kak predpustni »Mihelj« in hočete otrešiti sramoto, katero ste sebi in drugim napravili, pa vse žastonj; vi se umivate v raznih listih, pa zamurec ostane le zamurec. Kaj se treba bati prijaviti osebe, ako je stvar poštena? — Kje je Vaš pogum, s katerim ste se prej tako sopirili? To pa mi uže sami umemo, da noče nobeden javno kumovati detetu, katerega je porodila vaša slepa strast. — Stvar mi uže tako dobro poznamo morda boljše nego vi, ki hranite podpise; ali mi smo hoteli znati: »wie weit die Niedertracht und Feigheit reicht«. — Bežite, kedo pa Vam podpiše, tako spričevalo uboštva in hotentotske surovosti. — Zatorej vrtite se »rechts«; vrtite se »links« — der Zopf bleibt hängen in v tretje Vam ponavljamo: Si ta-cuisses Če pa nam hočete za predpust še kaj burk uganjati, pišite nam, da Vam odpremo stalno rubriko pod naslovom: »privatna oseba«. Bo uže kaj za predpust.

Tržno poročilo.

Kakor v politiki, vladal je tudi v kupčiji čez praznike tihi mir, par dni nij bilo niti prave borse, zatorej nij poročati nič posebnega ne o kupčiji z blagom, ne o Lorsi. — Vse se zdaj pripravlja na novo leto in želi, da bi bilo boljše, nego letošnje. — Na nekaj pa moramo vendar opozoriti.

Kar smo uže večkrat prorokavali, začelo se je vresničevati: vrednost hiš začela je padati in mi

se počasi tukaj v Trstu bližamo malemu hišnemu »krah« kateri posebno potem nastane, kadar nam vzamejo prosto luko. — Morda bo tudi ta nesreča v kakšnem obziru sreča. (?)

Dunajska borsna

dne 22. decembra.

Enotni drž. dolg v bankovcih	75	glid.	95	kr.
Enotni drž. dolg v srebru	76	»	70	»
Zlata renta	94	»	95	»
5% avst. renta	90	»	35	»
Delnice narodne banke	830	»	—	»
Kreditne delnice	285	»	20	»
London 10 lir sterlin	119	»	25	»
Napoleon	9	»	47	»
C. kr. cekini	5	»	67	»
100 državnih mark	58	»	50	»

Stalne cene.

Klobuki iz klobučevine **Cilindri**
 gid. 3. gid. 4.50
 14. decembra se je odprla prodajalnica

Aux trois François

največa zaloga klobukov v Evropi

Veliki trg pod hotelom »GARNI.«

Zaloga:

Dunaj — Gradec — Zagreb — Paris — Lyon — Marsilja — Lilla — Bordeaux — Cherbourg — Luksemburg — Bruxelles — London — Amsterdam — Rotterdam — Manchester — Madrid.

P. T. Največa zaloga klobukov v Evropi pod firmo »Aux trois François«, katera ima zaloge v vseh večih mestih Evrope, naznanja spoštljivo slav. občinstvu tržaškemu, da je napravilo zalogo svojega blaga pri gospodih

Giuseppe Bazzoli & Comp.

veliki trg pod hotelom »GARNI.«

Klobuki se bodo prodajali v zalogi v Trstu po naslednjih, skoro neverjetnih cenah:

- gid. 3. — klobuk iz klobučevine za gospode in gospe v vseh barvah in oblikah.
- 4.50 cilindri najlepše angleške oblike.
- 7. — klobuki gibus iz atlasa.

Aux trois françois
 L. Adam & Comp. na Dunaji.

Prva istrska voščarna

v Rovinju

odlikovana na razstavah v Gradcu v letu 1880 in v Trstu v letu 1882.

Priporočamo vel. šest. gospodom župnikom, č. cerkvenim društvom in drugim pobožnim zavodom, kakor tudi gosp. trgovcem naše izdelke iz voska od bučel, katerega ponujamo po sledečih cenah:

- I. vrsta. Velikonočne velike sveče (naša posebnost) naslikane na olje, okrašene s zlatom, srebrom in s podobami sv. pokroviteljev . . . Kilogr. gid. 3.—
- Sveče, duplirje, velike sveče itd. » 2.—
- II. vrsta » 1.65
- III. vrsta » 1.40

Slabša vrsta, sicer blago lepo na videz 1.20
 NB. Te cene se razumejo v Rovinju, blago zapolano; povojilo (embalaža) računsi se po ceni kar stane. V zameno se jemlje naravni vosek in voščeni odpadki po dobrih cenah.

12—6 Figli di Antonio Artusi.

Mirodilnica

(drogerija)

E. MORPURGO, lekarnik.

Via S. Giovanni št. 4, poleg pivarne »Aurora«.

Velika zaloga zdravil za konje, prešičs, pse osle, to je Restitutions-Fluid. lečna zrna (pile) čistilna, lečna zrna proti konjskim glistam strup za miši, vse to pripravljeno po Fr. Janezu Kwizda: c. k. dvornem oddajalcu v Korneuburgu, kakor tudi tinktura proti trganju od Kwizde.

Zaloga mirodij, barv in firnežev.

Petrolje dvakrat čiščeno (luč kakor plinova) po 8 soldov liter, vse blago prve vrste.

Govori se tudi slovensko in nemško. 5—2

Razno, posebno sobno pohištvo

za 200 popolnih sob,

katero je imel v najemu oficijelni urad za preskrbovanje stanovanj za časa razstave (A. Hirschfeld, mej narodna agencija za liste) s katerim so bile napolnjene 3 hiše, je na prodaj, da se izogiblje podjetje troškom na vožnjo nazaj. Proda se le za točni denar

po najnižji ceni.

Prodaja se vrši vsak dan od 9. ure pred. do 4. pop. v **Via Caserma št. 3. nadstropje II.**

in **Via Nuova št. 3. I. II., III. i IV. nad.**

5—4 Ignacij Kron z Dunaja.

Vabilo na naročbo.

Preverjeni, da nam je ilustrovan šaljiv list živa potreba in uvažuje razne, po odličnih rodoljubih ponavljane želje, začeli bodemo počenši od novega leta 1883 izdajati zabavno-zbadljiv in šaljiv list

„SKRAT“

ki boode izhajal za sedaj dvakrat na mesec in prinašal raze lepih, v Pragi izdelanih slik in kratkih šaljivih povestij raznovrstno zabavno gradivo. razpravljajoč vsakdanja politična in socijalna vprašanja v kolikor možno mikavnej obliki, ozirajoč se pri tem ne samo na Ljubljano, ampak na vse slovenske pokrajine. Za to podjetje zagotovilo nam je sicer uže nekaj v Ljubljani bivajoših rodoljubov svojo duševno pripomoč, a da boode list dovolj mnogovrsten, obračamo se zaupno do vseh rodoljubov, katerim je pri naših sedanjih razmerah ostalo še kaj humora in dovtipa, da balgovoljno pomnože kolo naših sodelavcev.

Ker ima pa vsako podjetje tudi svojo gmotno stran, prosimo rodoljube, da nas z obilno naročbo podpirajo, v našem, zlasti v začetku težavem početju.

Cena listu boode:
 Za vse leto 3 gid. — kr.
 » pol leta 1 » 50 »
 » četrt leta » 80 »

Inserati vzprijemajo se za primerno ceno in naj se, kakor novci, pošiljajo upravništvu.

Uredništvo in upravništvu šaljivega lista

„SKRAT“

v Ljubljani, v »Narodnej tiskarni.«

Cudovite kapljice

Sv. Antona Padovanskega.

Ti pripraviti in naravno zdravilo je prava dobrodružna pomoč in ni treba mnogih besedi, da se doseže njihova čudovita m. č. Če se le rabijo nekoliko dni, odhajaj in pronojeno prav vmlau najstro-vranije sešed-ne bovešti. Prav izvršno vstrozajo boleznim in proti glistam pri čenkih mēnih nadičnostih, zoper beli tok, bozlast, zoper sprook ter čistijo pokvarjena kri. One ne pręgnajo samo omenjenih bolezni, a n pāk nas obravnavajo tudi pred vsako boleznijo.
 Prodajajo se v vseh slavnih lekarnah na svetu: za naročbo in pošiljave pa edino v lekarni *Oriostofetti v Gorici*, v Trstu v lekarni *G. Zennetti i G. B. Rossi in G. B. Foraboschi*. Ena steklenica stane 30 novcev.
 Varovati se je pokvarjenih posetekov, s katerimi se za volj želje po dobičku tu pa tam ljudstvo goljufa, da si nimajo nobene moči in vrednosti. (10—7)

Za Božič

prodajam urne verižice za gospode in gospe v zlatu povite po 2 do 5 gid., demante iz Sumatre, ki se od pravih nič ne ločijo, po 1 gid. do 5 gid., bracelete, uhane, broše in srajčne gumbice močno pozlačene in z demanti iz Sumatre okinčane, zlato pratane s českimi granati, vse po 1 do 5 gid. Pisмено se zavežem, da moje blago nikdar ne začrni, in vrnem denarje nazaj, ako bi se to zgodilo. Demanti iz Sumatre se tudi v poslano reči prav po ceni vdelujejo. Pohvalna pisma od znamenitih oseb so v našem katalogu na ogled.

Wilhelm Rosenkranz,
 Exportgeschäft, Prag.
 Weinberge.

Cvet zoper trganje,

po dr. Maliču.

je odločno najboljšo zdravilo zoper protin in revmatizem. trganje po udih, bolečine v križi ter živoh, stakline, otrpale ude in kite itd., malo časa če se rabi, pa mine popolnem trganje, kar dokazuje obilno zahval. Zahteva naj se samo »ovetá zoper trganje po dr. Maliču« z zraven steječim znamenjem; 1 steklenica 50 kr., pravega prodaje in razpošilja samo

(So hutsmarke)

lekarna »pri samorogu« J. pl. Trnkoczyja
 na mestrem trgu št. 4 v Ljubljani. (10—8)

Odlikovano s sreberno medaljo na tržaške razstavi

Najnovejši patent-hlačniki!

Najbolje praktični, primerni, elegantni!

od **Dom. Schönbaumsfeld-ovega sina**

na Dunaju.

Na prodaj pri vseh trgovcih na veliko in skoraj pri vseh na drobno, v avstro-ogrskoj državi.

Prosi se, dobro paziti na izdelavo.

Vozni red železnice za Trst.

Od 1. junija 1882 naprej.
 Odvoz iz Trsta.

6.40 zjutraj (brzovlak) (I., II., III. do Ljubljane od tam naprej I., II. razred.) na Dunaj, zveza z Reko, Puljem, Bruckom, Zagrebom, Boljakom, Colovom, Bolzanom.
6.50 zjutraj (brzovlak) (I., II., III.) v Nabrežino, Videm, Benotke, Milan, Rim
9.05 zjutraj (omnibus-vlak) v Nabrežino, Videm, Benotke.
10.05 zjutraj (poštni vlak) (I., II., III.) na Dunaj, zveza z Pešto, Bruckom Zagrebom, Karlovom, Siskom.
6.05 popoludna (omnibus-vlak) (I., II., III.) v Nabrežino, Videm, Benotke, Milan, Rim.
6.— popoludna (poštni vlak) na Dunaj, zveza z Reko, Pešto, Bruckom, Boljakom, Zagrebom, Karlovom, Siskom, Colovom, Bolzanom
8.— zvečer (kurirski vlak) (I., II., III.) na Dunaj, zveza z Pešto, Kanibio, Bruckom.
8.15 zvečer (mešan vlak) (I., II., III.) v Ljubljano, Polo, Bruck, Boljak, Alo.
9.— zvečer (omnibus-vlak) v Nabrežino, Videm, Benotke, Milan.
Dolaz v Trst.
6.— zjutraj (mešan vlak) (II., III.) iz Ljubljane, Boljaka, Coloves, Polo
7.30 zjutraj (omnibus-vlak) iz Milana, Benotke.
8.10 (kurirski vlak) (I., II., III.) iz Pešte, Dunajs.
10.38 (poštni vlak) (I., II., III.) iz Dunaja, Reke, Siska, Zagreba, Pešte.
11.26 (omnibus-vlak) iz Rima, Milana čez Nabrežino.
6.21 zvečer (poštni vlak) (I., II., III.) iz Dunaja, Hrvaškega, Ogrskega.
7.45 zvečer (omnibus vlak) iz Korlina čez Nabrežino.
9.15 zvečer (brzovlak) iz It. lje čez Nabrežino.
9.51 zvečer (brzovlak) (I., II., III.) iz Dunaja, Ljubljano zveza z Reko.
12.15 v noči (omnibus-vlak) iz Italije čez Nabrežino.